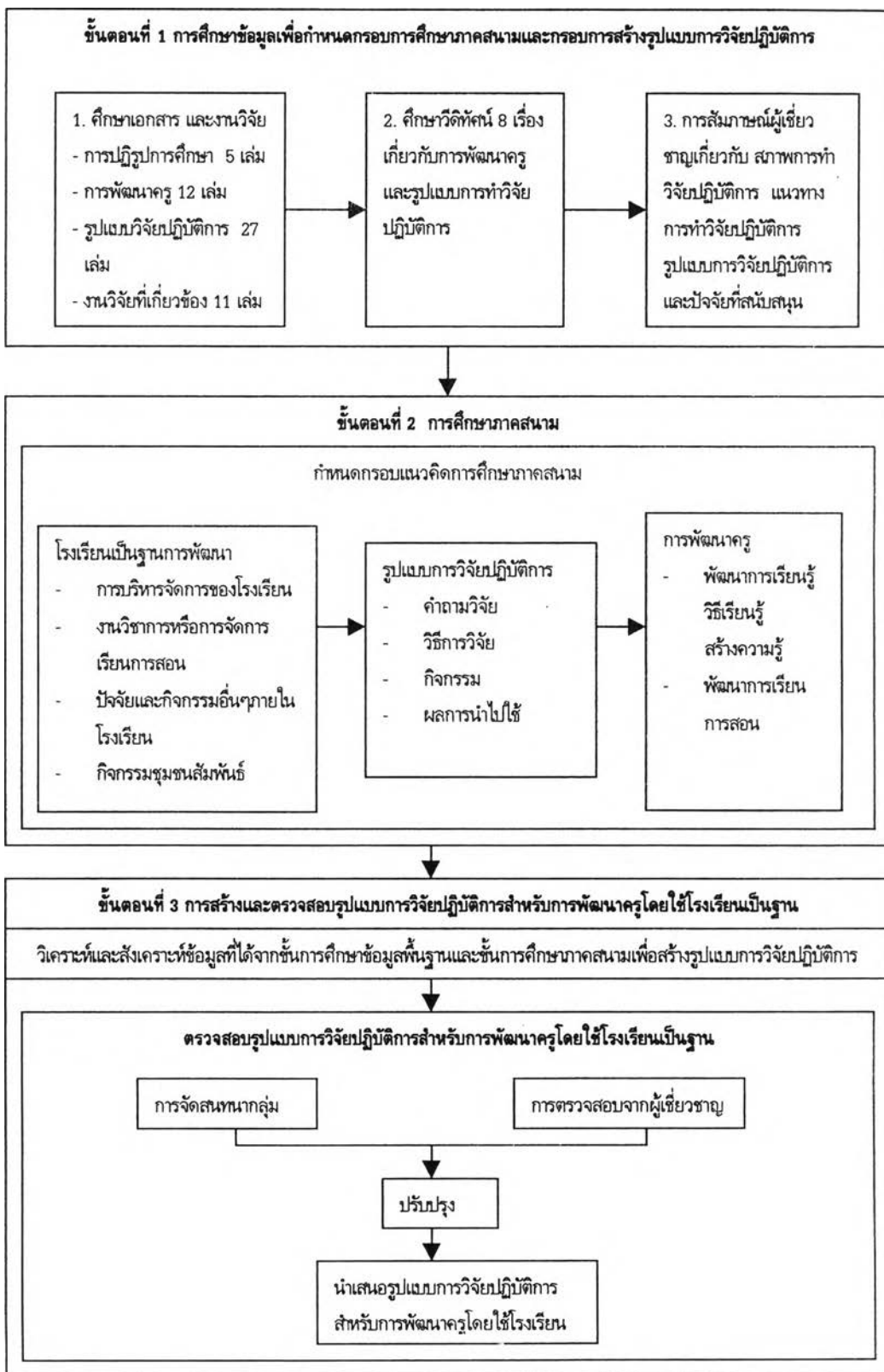

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และวิเคราะห์หารูปแบบและนำเสนอรูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ซึ่งมีประเด็นการวิจัย คือ วิสัยทัศน์ของการทำวิจัยปฏิบัติการของครูและการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการ ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการ ความต้องการและแนวทางของครูในการทำวิจัยปฏิบัติการ ปัจจัยที่ส่งเสริมสนับสนุนการทำวิจัยปฏิบัติการและรูปแบบการทำวิจัยปฏิบัติการในโรงเรียนและรูปแบบวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบการศึกษาค้นคว้าและกรอบการสร้างรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ ขั้นตอนที่ 2 การศึกษามารสนาม และขั้นตอนที่ 3 การสร้างและตรวจสอบรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งสาระสำคัญของแต่ละตอนสรุปไว้ในแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเพื่อนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 : การศึกษาเอกสาร สื่อวีดิทัศน์ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจะดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษา วิเคราะห์เอกสาร วีดิทัศน์ แนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศึกษาจากเอกสาร สื่อวีดิทัศน์ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการพัฒนาครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และรูปแบบการทำวิจัยปฏิบัติการเพื่อเป็นกรอบในการลงภาคสนามและกรอบการ สร้างรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร เอกสารที่ศึกษามีเนื้อหาเกี่ยวกับ การปฏิรูปการศึกษา จำนวน 5 เล่ม การพัฒนาครู และการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จำนวน 13 เล่ม และการทำวิจัยปฏิบัติการ 27 เล่ม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 11 เล่ม

2. การศึกษาจากสื่อวีดิทัศน์ การสนทนากการทำวิจัยปฏิบัติการ การพัฒนาครูและรูปแบบการ วิจัยปฏิบัติการ จำนวนทั้งหมด 8 เรื่องดังต่อไปนี้

- 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน
- 3) การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
- 4) เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปรายกลุ่มประสบการณ์และรายวิชา
คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การงานพื้นฐานอาชีพและคอมพิวเตอร์
- 5) การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่
- 6) การวิจัยในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้
- 7) การพัฒนาโรงเรียนสู่การปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งระบบ
- 8) การนำผลงานการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาวิชาชีพ

3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน

การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ไปสัมภาษณ์ ประกอบด้วย บุคคล 3 กลุ่ม ซึ่งมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ คือ

- 1) ครูผู้ปฏิบัติการ ซึ่งได้แก่ ครูที่มีความรู้ มีประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียน และมี ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 3 ท่าน
- 2) นักวิชาการด้านการพัฒนาครูที่มีความรู้ ประสบการณ์ มีวิสัยทัศน์และมีความเข้าใจเกี่ยวกับการ พัฒนาครู และมีหน้าที่รับผิดชอบในฐานะผู้วางแผน จำนวน 2 ท่าน
- 3) นักวิชาการด้านการศึกษา อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเข้าใจ มีประสบการณ์ มีวิสัยทัศน์ มีความเชี่ยวชาญและเป็นวิทยากรเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการความเชี่ยวชาญในด้านวิจัยและ พัฒนาและวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 2 ท่าน

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม

ในการศึกษาภาคสนาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการ แนวทางการ และรูปแบบ วิจัยปฏิบัติการ ในการศึกษาผู้วิจัยได้ศึกษาโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา จำนวน 3 แห่ง และได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

วิธีคัดเลือกกรณีศึกษา

ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกกรณีศึกษาแบบเจาะจง (purposive sampling) ในการคัดเลือกกรณีศึกษาโดยการแนะนำของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดและสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ จังหวัดละ 3 โรงเรียน และลงไปศึกษาภาคสนามและนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วคัดเลือกกรณีศึกษา 3 โรงเรียน

เกณฑ์ในการคัดเลือกกรณีศึกษา มีดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. โรงเรียนมีลักษณะการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school - based) หรือโรงเรียนแกนนำปฏิรูป มีลักษณะดังนี้
 - 2.1 ครูและผู้บริหารในโรงเรียนมีความพร้อมและมีความต้องการที่จะร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน
 - 2.2 ครูและผู้บริหารมีการกำหนดกระบวนการทำงานร่วมกัน
 - 2.3 ใช้งานทุกด้านคือ งานบริหารจัดการ งานวิชาการ งานกิจกรรมภายในโรงเรียน และงานกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู
 - 2.4 โรงเรียนมีระบบข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล
 - 2.5 ชุมชนและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
 - 2.6 โรงเรียนให้โอกาสและทรัพยากรเอื้อต่อการพัฒนาครูในการทำงานปกติ
3. ในโรงเรียนต้องมีครูนักวิจัยอย่างน้อย 1 คน และมีการทำวิจัยปฏิบัติการและผลงานด้านวิจัยปฏิบัติการ

การดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกภูมิภาคที่ศึกษา โดยผู้วิจัยสอบถามและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ประกอบกับการพิจารณาบริบทของภูมิภาคต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการดำเนินการดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาโรงเรียนที่อยู่ในภาคเหนือ ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกจังหวัดที่ศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกจังหวัดจากการสอบถามและขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติและพิจารณาถึงความสะดวกในการติดต่อประสานงานในระดับภาคกับระดับจังหวัดในการดำเนินการวิจัย ซึ่งได้แก่จังหวัด เชียงราย สุรินทร์และสมุทรสงคราม

ขั้นตอนที่ 3 คัดเลือกโรงเรียน ซึ่งมีขั้นตอนการคัดเลือกดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษาตามขั้นตอนที่ 1 และ 2
2. ให้ทงสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอที่คัดเลือก คือจังหวัด เชียงราย สุรินทร์ และสมุทรสงคราม แนะนำโรงเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนมาจำนวน จังหวัดละ 3 โรงเรียน
3. ผู้วิจัยลงไปศึกษา สังเกต สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูนักวิจัยและไม่ใช้ครูนักวิจัยในแต่ละโรงเรียนที่ทางจังหวัดแนะนำ
4. นำข้อมูลที่ได้มาประกอบการพิจารณากับอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วเลือกโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา จังหวัดละ 1 โรงเรียน รวมทั้งหมด 3 โรงเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

เมื่อผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกกรณีศึกษาแล้วจึงลงไปศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีการ ดังต่อไปนี้

1. สังเกต โดยการสังเกตการสอนของครูในโรงเรียนและสภาพทั่วไปของโรงเรียน
2. สัมภาษณ์ครู โดยการสัมภาษณ์การทำวิจัยปฏิบัติการ ความต้องการและแนวทางในการทำวิจัยปฏิบัติของครูจำนวน 7 คน เป็นผู้บริหาร 1 คน ครูผู้สอนที่ทำวิจัยปฏิบัติการ หรือครูต้นแบบ ครูแกนนำและอาจารย์ 3 ประมาณ 3 คน ครูกำลังดำเนินการวิจัย 2 คนครูผู้สอนที่ไม่ทำวิจัยปฏิบัติการ ประมาณ 2 คน
3. สัมภาษณ์ผู้ปกครอง จำนวน 5 คน กรรมการโรงเรียน 3 คนและนักเรียน 5 คน
4. ศึกษาเอกสารและผลงานของครู โดยการศึกษารายงานและผลงานที่ครูทำเช่น แผนการสอน รูปแบบการทำวิจัย หรือบันทึกการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมครูและสภาพทั่วไปของโรงเรียน
2. แนวการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ครู ผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียนและนักเรียน
3. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มครูและผู้บริหาร

วิธีการดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ติดต่อนัดหมายโรงเรียนที่จะไปศึกษาภาคสนาม โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal)

2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย พร้อมกับประเด็นที่ต้องการสังเกตและสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา สถานที่ที่ติดต่อนัดหมายไว้

การตรวจสอบข้อมูล

1. การใช้วิธีตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ด้วยการเปรียบเทียบข้อมูลเดียวกันที่เก็บมาจากเวลา สถานที่ หรือบุคคลที่แตกต่างกัน ด้วยวิธีการหลาย ๆ วิธี
3. การตรวจสอบข้อมูลแบบถามซ้ำเพื่อตรวจสอบความตรงภายใน เช่น การสัมภาษณ์ครูนักวิจัย เพื่อนครู ผู้เชี่ยวชาญ นักเรียน กรรมการโรงเรียน
4. ตรวจสอบความเป็นไปได้ และความตรงของข้อมูลได้มีหลักฐานถูกต้องชัดเจนเพียงพอหรือไม่ สมควรมีหลักฐานต่าง ๆ เพิ่มเติมอีกหรือไม่ ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ผลงานทางวิชาการ ผลการวิจัยของครู

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บมาได้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา(Content Analysis) จากเอกสารและผลงานที่ผ่านมาของครู และนำข้อมูลที่ได้สังเคราะห์ แล้วนำเสนอโดยวิธีบรรยาย
2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 วิธี แล้วนำเสนอข้อมูลโดยวิธีบรรยาย
 - 2.1 ลักษณะของการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analysis Induction) คือ การตีความ สร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์แล้วก็ลงมือสร้างข้อสรุป ซึ่งเรียกว่าเป็นสมมุติฐานชั่วคราว ถ้าหากได้รับการยืนยัน โดยการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหรือทำอะไรบางอย่างเพื่อพิสูจน์สมมุติฐานแล้วก็จะถือเป็นข้อสรุปซึ่งมีความเป็นนามธรรม
 - 2.2 การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ ทั้งโดยวิธีใช้แนวทฤษฎีและแบบไม่ใช้ทฤษฎี โดยนำข้อมูลมาจำแนก การกระทำ กิจกรรม ความหมายความสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและสภาพสังคม
 - 2.3 การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเทียบเป็นปรากฏการณ์

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจะสรุปเป็นความเรียงประกอบการนำเสนอในรูปแบบภาพ ตาราง และการยกคำพูด (Quote) โดยยึดแนวคิดหลักในการวิเคราะห์เป็นกรอบการนำเสนอ

ขั้นตอนที่ 3 : การสร้างและนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้ข้อมูลพื้นฐานจากขั้นตอนที่ 1 ผนวกกับตอนที่ 2 การลงภาคสนาม ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 วิเคราะห์ และสรุปผลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร วิดีทัศน์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และลงภาคสนามมาสร้างรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.2 การสนทนากลุ่มครูในโรงเรียนกรณีศึกษา 3 แห่ง เพื่อใช้สรุปข้อค้นพบจากการลงสนามครั้งที่ผ่านมและนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (ฉบับร่าง)

ขนาดของกลุ่มสนทนา

Stewart and Shamdasani (1991 อ้างถึงใน ประวิต เอราวรรณ, 2539) กล่าวว่า จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา ควรอยู่ระหว่าง 6-12 คน เพราะถ้ามากกว่า 12 คนแล้ว จะทำให้ควบคุม และดำเนินการสนทนาลำบาก แต่ถ้าหากน้อยกว่า 6 คน อาจจะทำให้ปฏิสัมพันธ์ หรือการเคลื่อนไหวภายในกลุ่มมีน้อย ทำให้ไม่ได้ข้อมูลเท่าที่ควรจะเป็น

ดังนั้นจากการวิจัยผู้วิจัยจะคัดเลือกกลุ่มสนทนา จำนวน 8 คน ตามคุณลักษณะที่ใช้แบ่งกลุ่มดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร	จำนวน 1 คน
กลุ่มที่ 2 กลุ่มครูที่เป็นครูนักวิจัยหรือกลุ่มครูดีเด่น ครูแกนนำ หรืออาจารย์ 3	จำนวน 3 คน
กลุ่มที่ 3 กลุ่มครูที่กำลังดำเนินการวิจัย	จำนวน 2 คน
กลุ่มที่ 4 กลุ่มครูที่ยังไม่ได้เริ่มทำวิจัย	จำนวน 2 คน

การสนทนากลุ่มจำเป็นต้องมีผู้บริหารเข้ามามีส่วนร่วมก็เนื่องจากว่า หัวข้อวิจัยได้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลทุกคนในโรงเรียน ภายใต้การนำของผู้บริหารโรงเรียนโดยกำหนดกระบวนการทำงานร่วมกัน

วิธีดำเนินการสนทนากลุ่ม

1. ติดต่อนัดหมายผู้กับผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่จะไปร่วมสนทนากลุ่มเพื่อติดต่อกันเวลาที่ทางโรงเรียนสะดวกและพร้อมในการเข้าร่วมสนทนากลุ่ม
2. ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัย พร้อมคู่มือการจัดสนทนากลุ่ม
3. ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่มตามวัน เวลา สถานที่ที่ติดต่อนัดหมายไว้

3.3 นำเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อศึกษาความครอบคลุม ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ และทำการปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ

สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาการปรับปรุงรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์พิจารณาประเด็นของผู้เชี่ยวชาญและความคิดเห็นของคณะครูจากการสนทนากลุ่ม 3 โรงเรียน หากความเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและคณะครูดังกล่าวเห็นด้วยมีมากกว่าครึ่งหนึ่ง ผู้วิจัยจะนำเสนอรูปแบบวิจัยปฏิบัติการตามแบบเดิม หากไม่ได้รับการเห็นด้วยและมีข้อเสนอแนะให้แก้ไขปรับปรุงหรือเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะนั้นรวมกับการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา